

UGC APPROVED

ISSN : 2319-8168

An International Quarterly Referred Journal

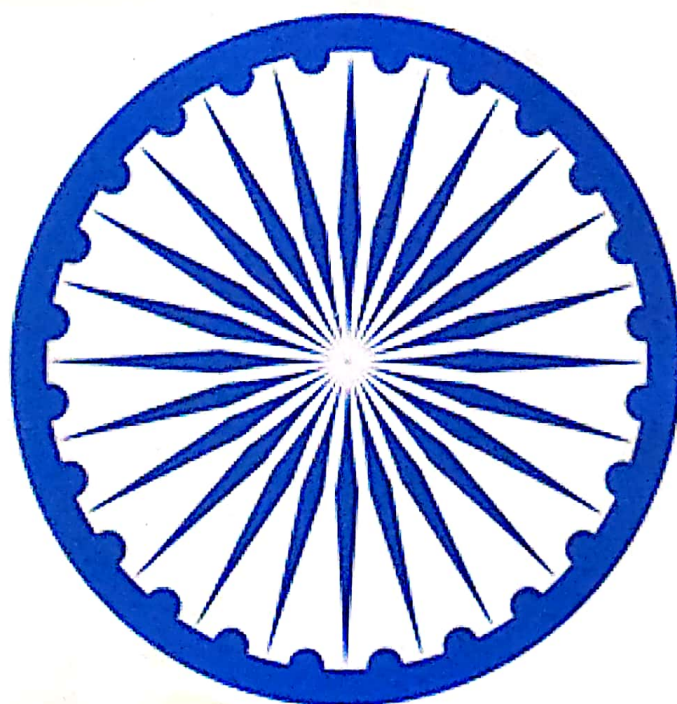
Research Zone India

(A Journal of Multi disciplines)

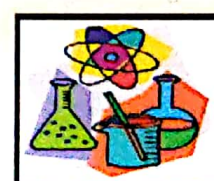
Vol. : 5

July-Aug.-Sept. : 2017

Issue : 4

By Prince Pal

SCIENCE

MANAGEMENT

COMMERCE

MEDICAL

EDUCATION
EDUCATION

ARTS

ENGINEERING

SOCIAL WORK

FITNESS
PHY. EDU.

EDUCATION

- 387 ડૉ. પુષ્પા રામો ⇒ ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિદ્યાલયો કે વિદ્યાર્થીયોં કી વૃત્તિક સંઘર્ષ કા તુલનાત્મક અધ્યયન

ENGLISH

- 390 Nimesh B. Dave ⇒ Cultural Studies of Chetan Bhagat's One Night @The Call Centre
394 Jigarkumar Joshi ⇒ Overview of Govardhanram Tripathi's Sarswatichandra as a Prose Epic of Gujarati Fiction

Physical Education

- 397 ભરત એમ. પરમાર ⇒ વોલીબોલ અને ક્રિકેટ રમતના ખેલાડીઓના જમણા અને ડાબા હાથના બળનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
399 વિરેશ સી. પટેલ ⇒ હેન્ડબોલ અને કબડ્ડી રમતના ખેલાડીઓની ઝડપનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
401 ચેતન બી. શિયાણીયા ⇒ ખો-ખો રમતના ખેલાડી અને બિન ખેલાડીઓના ઝડપ અને ગતિસુમેળનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
403 રવજી બી. સરવૈયા ⇒ ખો-ખો રમતના ખેલાડી અને બિન ખેલાડીઓના હાથ અને ખભાના આયુઓનું આયુબળ અને સંકેતશક્તિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ

COMMERCE

- 405 Prashant P. Patel ⇒ Financial Performance Analysis of Indian Companies In Information Technology Sector

ECONOMICS

- 410 Dinesh Patel ⇒ ROLE OF TOURISM IN SUSTAINBLE DEVELOPMENT IN INDIA

ACCOUNT

- 413 Kandarp Chavda ⇒ "Return on Equity (RoE) Analysis of Selected Companies of Textile Industry After The Merger."
417 Hardik S Joshi ⇒ Exploring the Correlation between Profitability and Non-Performing Assets of NBFC's of India

Law

- 422 Mamta Sanjay Karkar ⇒ Crime against Humanity: "Mob Lynching": a study in the light of attributes of Social Justice in India

ECONOMICS

- 425 ડૉ. નિલમ ટી.ઈટાલિયા ⇒ ૧૯૯૧ની આર્થિકનીતિ-ઉદારીકરણ, ખાનગીકરણ : વૈશ્વીકરણ

Physical Education

- 427 મહેન્દ્ર આર. પટેલ ⇒ ક્રિકેટ અને હેન્ડબોલ રમતના ખેલાડીઓના ગતિસુમેળનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
429 Patel Vijay D ⇒ હેન્ડબોલ, કબડ્ડી અને ખો-ખો રમતમાં ભાગ લીધેલ ખેલાડી ભાઈઓના માનસિક સ્વાસ્થ્યનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
431 Rohankumar Solanki ⇒ કબડ્ડી અને ખો-ખો રમતના ખેલાડી ભાઈઓની ઝડપનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
433 Dhaval V Namjoshi ⇒ COMPARATIVE STUDY OF ANTHROPOMETRIC VARIABLES BETWEEN CBSE AND GSHSEB STUDENTS OF GUJARAT STATE
Dr.Ramesh J.Chaudhari
436 Kishan Vora ⇒ A comparative study of the Standing Broad Jump, Modified Pull Ups and Squat Thrust of the Students of Rural and Urban Secondary Schools of Bhachau Taluka
438 Kamlesh R.Chaudhari ⇒ એકલવ્ય મોડેલ રેસીડેન્સીયલ સ્કૂલ અને સામાન્ય સ્કૂલની માધ્યમિક કક્ષાના આદિવાસી ખેલાડીઓની હાથ અને ખભાની શક્તિનો તુલનાત્મક અભ્યાસ
Dr.Bimal Joshi

ARTS

- 440 દેશભરાજબા એલ. રાહોડ ⇒ "ઉત્તર ગુજરાતના રાહોડોના દેશી રજવાડાની મહેસુલ પ્રથા"

* દેશભરાજીવા એલ. રાહોડ

“ ઉત્તર ગુજરાતના રાહોડોના દેશી રજવાડાની મહેસુલ પ્રથા”

ઉત્તર ગુજરાતના દેશી રજવાડાઓની આવકનો મુખ્ય સ્ત્રોત જમીન મહેસુલ હતો. દેશી રજવાડાઓમાં જમીન મહેસુલ વસુલ કરવાની જુદી-જુદી પદ્ધતિઓ હતી રીયાસતોની સમૂહ નો આધાર ખેતી અને તેના ધ્વારા પ્રાપ્ત થતા જમીન મહેસુલ પર રહેતો. દરેક રાજ્યોમાં જમીન મહેસુલની પદ્ધતિઓ જુદી- જુદી હતી. ઘણા રાજ્યોમાં જમીન મહેસુલ બબલક માપણીના આધારે રોકડમાં લેવાતું જ્યારે ઘણા રાજ્યોમાં નિશ્ચિત કરેલ રોકડ જમીન મહેસુલરૂપે લેવાતા કેટલાક રાજ્યોમાં મહેસુલ અનાજ રૂપે પણ વસુલ કરવામાં આવતું સ્થાનિક શાસકો કે મુખીઓ જે તે પ્રદેશનું મહેસુલ એકત્રિત કરતા હતા. ઉત્તરગુજરાતમાં પ્રથમ વર્ગનું એકમાત્ર રાજ્ય ઇડર હતું અને મોટાભાગના બીજા દેશી રજવાડાઓ ઇડર સાથે જોડાયેલા હતા અને તેઓ ઇડરની મહેસુલ પદ્ધતિને અનુસરતા હતા.

ઉત્તર ગુજરાતનાં સાબરકાંઠા વિસ્તારમાં આદિવાસીઓની જન સંખ્યા વિશેષ હોવાથી અને તેઓના રહેઠાણ છુટાછવાયા હોવાથી તેઓ પાસેથી મહેસુલ ઉઘરાવવા માટે આદિવાસી ‘ મુખીયા’ કે ‘ગામેતી’ પર આધાર રાખવો પડતો હતો જ્યારે બીજા ગામોમાં સ્થાનિક પટાવતો, જાગીરદારો, મુખી, તલાટી વગેરે ધ્વારા ખેડૂતો પાસેથી મહેસુલ એકત્રિત કરવામાં આવતું હતું. અને આ વહીવટદારો ધ્વારા મુખ્ય શાસકને જમીન મહેસુલ જમા કરાવવામાં આવતું હતું. અંગ્રેજ શાસનકાળમાં આ સ્થાનિક વહીવટદારો ઉપરાંત ‘ પોલીસપટેલ’ ને મહેસુલ ઉઘરાવવા માટે બાંહેધરીમાટે રાખવામાં આવતો હતો. આ મહેસુલ ઉઘરાવનાર અધિકારીઓને રાજ્ય તરફથી રોકડ પગાર કે મહેસુલ મુક્ત જમીન ભોગવવા માટે આપવામાં આવતી હતી.

જમીન મહેસુલની પદ્ધતિઓ :-

૧. વિઘોટી પદ્ધતિ

કેટલાક રાજ્યોમાં મહેસુલ રોકડમાં લેવામાં આવતું હતું એટલે કે એકર કે વિઘા ઉપર નક્કી કરેલી રકમને વિઘોટી કહેવામાં આવતી વિઘોટી સર્વે માપણી અને જમીનના વર્ગવારી પમાણે નક્કી કરવામાં આવતી હતી. વિઘોટીમાં મોટાભાગે એક એકર ટીક ૧/૨ રૂપિયો લેવામાં આવતો ઇડર રાજ્ય અંતર્ગત જે ખાલસા ગામડા હતા તેમાં મોટાભાગે વિઘોટી પદ્ધતિ ચાલતી.

૨. ભાગબટાઇ પદ્ધતિ

કેટલાંક રાજ્યોમાં જમીન મહેસુલ અનાજરૂપે લેવામાં આવતું હતું. આ પદ્ધતિ ભાગબટાઇ કહેવામાં આવતી હતી ભાગબટાઇ પદ્ધતિમાં ઉત્પન્ન થયેલ અનાજનો ચોમાસુ પાકનો ૧/૩ થી ૧/૫ સુધીનો ભાગ અને શિયાળાના પાકનો ૧/૫ થી ૧/૮ સુધીનો ભાગ શાસકો વસુલ કરતા હતા.

૩. ખાતાબંધી:-

આ પદ્ધતિમાં ખેડૂતના ખાતાની જમીનની ઉબલક માપણી કરી વિઘા કે એકર નક્કી કરી અને જમીનના કે પેદાશના ઉત્પાદન પ્રમાણે રોકડ મહેસુલ નક્કી કરવામાં આવતું હતું. સમયે-સમયે ખાતાબંધી મહેસુલના દરમાં ફેરફાર કરવામાં આવતો હતો.

૪. હળબંધી:-

સાબરકાંઠા વિસ્તાર ડુંગરાળ અને પહાડ હતો આદિવાસીઓ અને કોળીઓ ડુંગરાળ અને જંગલ વિસ્તારમાં રહેતા આથી જમીન માપણી અને મહેસુલ ઉઘરાવવામાં તકલીફ પડતી હોવાથી બળદની જોડી કે હળની સંખ્યાના આધારે ખેડૂતો પાસેથી જમીન મહેસુલ નક્કી કરેલો દર શાસકો વસુલ કરતા હતા.

૫. વજે પદ્ધતિ

ઇડર રાજ્યમાં જે ગામડાઓની મોજણી થઇ ન હતી અને જે સ્થિર ન હતા તેવા ગામડામાં પાકનો ૧/૪ થી ૧/૫ સુધીનો ભાગ લેવામાં આવતો આ પદ્ધતિ વજે કહેવામાં આવતી હતી.

જમીન મહેસુલ

૧. ધાસદાણા - મરાઠાની ખંડણી

* ઇતિહાસ વિભાગ આર્ટસ કોલેજ, ફતેપુરા

